

Leo Trotskij: Fjärde internationalen och Sovjetunionen

(Resolution antagen vid den internationella konferensen 26-31 juli 1936. Skrevs 8 juli.)

1. Beslutet vid Kominterns sjunde världskongress, enligt vilket socialismen "slutgiltigt och oåterkalleligt" har segrat i Sovjetunionen – trots den låga arbetsproduktiviteten jämfört med de utvecklade kapitalistiska länderna och oavsett utvecklingen i resten av världen! – är en grov och farlig lögn. Hänvisningen till att Sovjetunionen täcker "en sjättedel av jordens yta" är i denna fråga av särskilt liten betydelse, eftersom bara 8,5% av *mänskligheten* har slagit sig ner på detta område. Det handlar fortfarande om en kamp mellan två oförenliga system – socialism och kapitalism. Denna kamp är inte avgjord och kan inte avgöras inom Sovjetunionens gränser. Denna fråga kan bara "slutgiltigt och oåterkalleligt" avgöras på den internationella arenan.

2. Den största delen av Sovjetunionens industriella produktionsmedel befinner sig fortfarande i statens händer och har vuxit enormt. På jordbruksområdet är produktionsmedlen i händerna på kolchoser [kollektivjordbruk], som ligger mellan statligt och privat ägande. Men inte ens *statlig egendom* är ännu *socialistisk* egendom, ty den sistnämnda förutsätter att staten dör bort som väktare av egendomarna, att ojämlikheterna minskas och att begreppet att äga gradvis upplöses också inom samhällets moral och vanor. Den verkliga utvecklingen i Sovjetunionen har under senare år gått i rakt motsatt riktning. Ojämlikheterna ökar och tillsammans med det också det statliga tvånget. Med gynnsamma inhemska och internationella förhållanden är det möjligt att övergå från det nuvarande statliga ägandet till socialism. Men med ogynnsamma förhållanden är det också möjligt med en återgång till kapitalism.

3. För att öka produktivkrafterna måste varje arbetarstat till en början behålla systemet med arbetslöner, eller som Marx uttrycker det, "de borgerliga fördelningsnormerna". Men frågan avgörs av utvecklingens allmänna inriktning. Om de utvecklade länderna skulle dras med i revolutionen, och om det samhällsliga välståndet skulle öka snabbt, då skulle ojämlikheterna snabbt minska och staten skulle snart inte ha något att "vakta". På grund av sovjetstatens isolering och underutveckling antog de borgerliga fördelningsnormerna en grov och iögonenfallande karaktär (enorma löneskillnader, bonusar, titlar, ordnar och liknande) och gav upphov till bakåtsträvande tendenser som hotar själva systemet med statligt ägande.

4. Låg produktivitet, höga kapitalinvesteringar, oerhörda militärutgifter och ett oerhört slöseri i den okontrollerade apparaten innebär att det är en ständig och uttalad brist på de viktigaste föremålen för befolkningsmassornas personliga konsumtion. De ekonomiska framgångarna är alltför blygsamma för att hela folket ska kunna få någon betydande materiell och kulturell förbättring, men är redan tillräckliga för att det ska ha uppstått ett stort privilegierat skikt. Under den andra femårsplanen har inte de sociala motsättningarna minskat utan istället förvärrats enormt. *Ojämlikheterna växer med sjumilakliv*. Hyllningssångerna till det "lyckliga livet" sjungs bara av de högsta topparna, medan de lägre skikten fortsätter sin påtvingade tystnad.

5. Genom att utnyttja de många sociala motsättningarna (mellan stad och land, mellan intellektuellt och fysiskt arbete, mellan enskilda jordbruk, kolchoser och kolchosmedlemmarnas privata småjordbruk, mellan stachanoviterna¹ och resten av de arbetande massorna) *har den sovjetiska*

1 *Stachanovit* kallades högt presterande arbetare i Sovjetunionen, efter Aleksej Stachanov, en sovjetisk elitarbetare från Stalintiden – öa.

byråkratin lyckats uppnå ett faktiskt oberoende från de arbetande. Precis som alla byråkratier använder den motsättningarna i de starkas, de mer välförseddas, de privilegierades intressen. Precis som alla byråkratier lägger den själv beslag på en betydande del av landets inkomster och blir på så sätt det mest privilegierade av alla skikt.

6. I sina personliga omständigheter utgör det sovjetiska samhället redan nu en *enorm hierarki*: från *Bezprizornij* (kringvandrande barn), prostituerade, proletärer i slummen – till de styrande ”tiotusen” som lever som kapitalmagnaterna i Västeuropa. I motsats till den sjunde Kominternkongressens påståenden har inte socialismen segrat ännu, varken i Sovjetunionen (kriteriet om arbetsproduktivitet) eller i de producerande massornas medvetande (kriteriet om personlig konsumtion).

7. Men det är ett faktum av avgörande betydelse att alla sociala förhållanden i Sovjetunionen, inklusive sovjetaristokratins privilegier, i det långa loppet grundar sig på de statliga egendomarna och kolchoseegendomarna, som erhöles genom att expropriera borgarklassen, och som till skillnad från de kapitalistiska egendomarna öppnar möjligheter till en tillväxt av industrin och kulturen. Den historiska klyfta som oktoberrevolutionen grävde skiljer fortfarande den *sovjetiska statligt planerade ekonomin från den kapitalistiska ”statismen”*, som innebär att staten ingriper enbart i syfte att rädda privategendomarna genom att *bromsa* produktivkrafternas utveckling och *sänka folkets levnadsstandard*. Att, som liberala ekonomer så ofta gör, likställa den sovjetiska ekonomin med de fascistiska (italienska, tyska) ekonomierna, är frukten av okunskap eller samvetslöshet. Den bonapartistiska byråkratin seger över den proletära förtruppen i Sovjetunionen är på intet vis samma sak som den kapitalistiska kontrarevolutionens seger, även om den förstnämnda banar vägen för den sistnämnda.

8. Att (som anarkister och alla möjliga sorters ultravänsterister) hävda att det revolutionära proletariatet ska ha samma inställning till Sovjetunionen som till de imperialistiska länderna är samma sak som att påstå att det är ointressant för arbetarklassen om den statliga industrin och kollektivjordbruken i Sovjetunionen ska bevaras och utvecklas vidare, eller om ekonomin ska slungas tillbaka i ett tillstånd av sönderfall och med hjälp av ett inbördeskrig till en fascistisk kapitalism. En sådan inställning är värdig Sovjetunionens besvikna idealistiska ”vänner”, det vill säga liberala och anarkistiska besserwissrar och politiska pratmakare, men ingalunda marxistiska revolutionärer som aldrig bortser från *historiens grundläggande faktor: produktionens utveckling*.

9. Som vi har sagt uppstår den sociala skiktningen av det sovjetiska samhället huvudsakligen inom distributionen och bara delvis inom produktionen, och då framförallt i jordbruket. Men distributionen skiljs inte från produktionen med en ogenomtränglig mur. Genom att medvetet stimulera enskildas och grupper aptit och förstärka den så mycket att den blir ohämmad, misskrediterar byråkratin direkt tanken på samhälleligt ägande. De ökande ekonomiska privilegierna får massorna att tvivla på *vem hela systemet egentligen kommer att tjäna i det långa loppet*. De ”borgerliga fördelningsnormerna” har redan med råge överskridit de tillåtna gränserna, och hotar att till sist spränga den planerade ekonomins samhällsdisciplin och därmed också de statliga egendomarna och kolchoseegendomarna.

10. De möjliga vägar via vilka ett borgerligt system kan återupprättas visar sig särskilt tydligt i frågan om familjen. Som ett resultat av landets låga materiella och kulturella nivå och som en konsekvens av att massornas initiativ kvävs, har byråkratin inte lyckats med uppgiften att se till att samhället ska hjälpa till med försörjning och uppfostran, och den har därför börjat *återupprätta och förhårliga den småborgerliga familjen*, inklusive dess inskränkta privata ekonomi –

denna grogrund till all sorts social idioti. Men familjen ställer särskilt skarpt frågan om arvsrätt. Byråkratin bemödar sig om att basera sig på den konservativa familjen, och upplever att dess egen makt har brister och är ofullständig eftersom den inte kan testamentera sina materiella privilegier till sina arvingar. Men frågan om *arvsrätt* leder till frågan om en ytterligare utvidgning av *privategendomens* gränser. Det är en av de möjliga vägarna för att återupprätta kapitalismen. På samhällslivets alla områden äventyrar byråkratin allt som är progressivt i det sovjetiska systemet. Istället för att bli de ”socialistiska egendomarnas” väktare blir den deras dödgrävare.

11. Den *nya sovjetiska konstitutionen* [från 5 december 1936] har en politisk betydelse som står i direkt motsats till de officiella tolkningarna. Den ”stalinistiska konstitutionen” är inte ett steg framåt ”från socialismen till det kommunistiska samhället”, som de officiella myndigheterna så skamligt hävdar, utan tvärtom ett steg bakåt från proletariats diktatur mot en borgerlig politisk regim.

På det politiska området ska det socialistiska samhället få sitt uttryck i att staten dör bort. I vilken grad staten dör bort är den säkraste måttstocken på hur framgångsrik den socialistiska utvecklingen är. Staten börjar dö bort när den byråkrati som höjer sig ovanför samhället är fullständigt avskaffad. Men i själva verket upphöjer den nya konstitutionen en rakt motsatt utveckling till lag. Det kan heller inte vara på något annat vis. De allt större privilegierna kräver en gendarm som vakar över dem.

12. Enligt den nya konstitutionen ska inte det *statliga tvånget* minska, utan det får tvärtom en utomordentligt koncentrerad, öppen och cynisk karaktär. Sovjeterna krossas. De lokala och centrala, det vill säga de ”kommunala” och ”parlamentariska”, institutionerna, som byggs upp på grundval av ett system av allmänna omröstningar, har inget gemensamt med sovjeterna som de arbetande massornas kamporganisationer. Dessutom har de redan på förhand berövats all verklig betydelse.

Den nya konstitutionen samlar officiellt makten och kontrollen över det ekonomiska och kulturella livets samtliga områden i händerna på det stalinistiska ”partiet”, som är självständigt från både folket och dess egna medlemmar och bara representerar *den härskande kastens politiska apparat*.

13. I förbigående avvecklar konstitutionen proletariats härskande ställning i staten juridiskt, en ställning som i själva verket avvecklades för länge sedan. Hädanefter, förkunnas det, är diktaturen ”klasslös” och ”folklig”, vilket ur marxistisk synvinkel är rent nonsens. ”Folkets” diktatur över sig själv skulle ha inneburit att staten löstes upp i samhället, det vill säga att staten dog bort. I verkligheten *beseglar den nya konstitutionen det sovjetiska samhällets privilegierade skiktas diktatur över de arbetande massorna*, och gör det därmed omöjligt med ett fredligt bortdöende av staten. Den öppnar därmed ”lagliga” vägar för byråkratin att göra en ekonomisk kontrarevolution, det vill säga återupprätta kapitalismen med hjälp av ett ”kallt slag”, en möjlighet som byråkratin direkt förbereder med hjälp av sin illusion om ”socialismens seger”. Det är vår uppgift att uppmana arbetarklassen att använda sin egen kraft mot byråkratin tryck – för att försvara oktoberrevolutionens stora erövringar.

14. I direkt motsättning till den officiella lögnen utvidgar inte den nya konstitutionen ”sovjetdemokratin”, utan befäster tvärtom ett fullständigt strypande av den. I varenda paragraf förkunnar konstitutionen att situationens nuvarande herrar inte frivilligt kommer att ge upp sina positioner till folket. Den nya konstitutionens aristokratiska och absolutistiska karaktär uttrycks allra klarast

i det nya korståg som tillkännagavs samma dag som den publicerades – korståget för att ”utrota folkets fiender, de trotskistiska ynglen och monstren”. (*Pravda*, 5 juni 1936.) Byråkratin är klart medveten om varifrån den dödliga faran hotar den, och riktar den bonapartistiska terrorn mot den proletära förtruppens representanter.

15. *Sovjetunionens arbetarklass har berövats den sista möjligheten till en laglig reformering av staten. Kampen mot byråkratin blir med nödvändighet en revolutionär kamp.* Trogen marxismens traditioner *avvisar* Fjärde internationalen *bestämt individuell terror*, precis som den gör med alla andra former av äventyrspolitik. Byråkratin kan bara krossas med hjälp av massornas målmedvetna rörelse mot de som har tillskansat sig makten, mot parasiterna och förtryckarna. Om det för att Sovjetunionen ska återgå till kapitalismen krävs en *social kontrarevolution*, det vill säga att det statliga ägandet av produktionsmedlen och jorden störtas och att det privata ägandet återupprättas, så har det om socialismen ska kunna utvecklas ytterligare blivit oundvikligt med en *politisk revolution*, det vill säga ett våldsamt störtande av den degenererade byråkratins politiska styre samtidigt som de egendomsförhållanden som oktoberrevolutionen upprättade bibehålls. Sovjetunionens proletära förtrupp måste med hjälp av de arbetande massorna i hela landet och hela världens revolutionära rörelse slå ner byråkratin med våld, återställa sovjetdemokratin, avskaffa de enorma privilegierna och säkerställa en verklig marsch framåt mot socialistisk jämlikhet.

16. Precis som i alla andra frågor låter sig Fjärde internationalens partiet när det gäller frågan om krig inte vägledas av formalistiska och idealistiska överväganden och sympatier, utan vägleds endast av marxistiska kriterier. Om de till exempel, trots det slaveri som fortfarande råder i Abessinien och trots den barbariska politiska regimen där, stöder detta land så beror det för det första på att en oberoende nationell stat utgör ett historiskt progressivt steg för ett förkapitalistiskt land, och för det andra på att ett nederlag för Italien skulle utgöra början på ett sammanbrott för det åldrande kapitalistiska samhället.

Trots den parasitära byråkratin och den okrönte härskaren i Kreml *kommer den proletära förtruppen i hela världen att stöda Sovjetunionen under ett krig*, ty trots alla sina förvrängningar och skador utgör den samhälleliga regimen i Sovjetunionen ett enormt historiskt steg framåt i jämförelse med den ruttnande kapitalismen. Om ett imperialistiskt land lider nederlag under det nya kriget så kommer det att leda till att både dess statsform och dess kapitalistiska grundvalar faller samman, och följaktligen att det privata ägandet ersätts av statligt ägande. Ett nederlag för Sovjetunionen skulle inte bara innebära att den sovjetiska byråkratin kollapsar utan också att det statliga och gemensamma ägandet ersätts av kapitalistiskt kaos. Under dessa omständigheter är valet av politisk linje självklart.

Det beslutsamma och djärva stöd som världens proletära förtrupp ger Sovjetunionen under ett krig innebär dock inte att proletariatet ska förena sig med Sovjetunionens imperialistiska allierade. ”Proletariatet i ett kapitalistiskt land som finner sig självt i en allians med Sovjetunionen, måste helt och fullt behålla sin fientliga och oppositionella hållning gentemot sitt eget lands imperialistiska regering.” (*Kriget och Fjärde Internationalen*, på marxistarkiv.se, s 13.) ”Oförsonlig proletär opposition mot Sovjetunionens imperialistiska allierade måste utvecklas, å ena sidan på basis av en internationell klasspolitik, å andra sidan på grundval av den givna regeringens imperialistiska målsättningar, den förrädiska karaktären av denna ’allians’, dess spekulationer i en kapitalistisk omvälvning i Sovjetunionen, etc. Ett proletärt partis politik i ett ’allierat’, såväl som i ett fientligt kapitalistiskt land inriktas på ett revolutionärt störtande av

borgarklassen, och på maktövertagandet. Bara på detta sätt kan en verklig allians med Sovjetunionen skapas, och världens första arbetarstat räddas från katastrof.” (*Ibid.*)

17. ”Ultravänsteristernas” farhågor att en seger för Sovjetunionen kan leda till att den bonapartistiska byråkratin befäster sig ännu mer, har sitt ursprung i en felaktig syn på både de internationella förhållandena och Sovjetunionens inre utveckling. Imperialisterna (i alla läger) kommer inte att förlika sig med Sovjetunionen förrän ett privat ägande av produktionsmedlen har återupprättats. Oavsett vilka statliga grupperingar det finns i början av kriget, så kommer imperialisterna under krigets lopp att kunna komma överens och omgruppera sig på Sovjetunionens bekostnad. *Sovjetunionen kan bara klara sig genom ett krig utan nederlag på ett villkor, och det är om det får hjälp av revolutionen i väst eller i öst.* Men den internationella revolutionen, det enda sättet att klara Sovjetunionen, kommer på samma gång att innebära ett dödligt slag mot den sovjetiska byråkratin.

18. *Är Sovjetunionen en arbetarstat?* Sovjetunionen är en stat som grundar sig på de egendomsförhållanden som skapades av den proletära revolutionen och som förvaltas av en arbetarbyråkrati i ett nytt privilegierat skikts intressen. Trots den enorma skillnaden i storlek kan Sovjetunionen kallas för en arbetarstat i samma mening som en fackförening som leds och förråds av opportunister, det vill säga av kapitalets agenter, kan kallas en arbetarorganisation. Precis som revolutionärer försvarar alla fackföreningar, även de mest reformistiska, mot klassfienden, samtidigt som den oförsonligt bekämpar de förrädiska ledarna, så försvarar Fjärde internationalens partier Sovjetunionen mot imperialismens slag utan att för ett ögonblick ge upp kampen mot den reaktionära stalinistiska apparaten. I både krig och fred försvarar de sin fulla frihet att kritisera den härskande sovjetiska kasten och sin fulla frihet att bekämpa de överenskommelser med imperialisterna som sluts på bekostnad av Sovjetunionens och den internationella revolutionens intressen.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)